

TARIM EKONOMİSİ MÜHENDİSLİKTE TASARIM

GÜZ 2024

Dr. Öğr. Üyesi Nur ERTEK TOSUN

TARIM EKONOMİSİ
AGRICULTURAL ECONOMICS

ARZ-TALEP
SUPPLY-DEMAND

ÜRETİM-TÜKETİM
PRODUCTION-CONSUMPTION

DİJİTALLEŞME
DIGITALIZATION

FIYAT
PRICE

İŞLETME YÖNETİMİ
BUSINESS ADMINISTRATION

POLİTİKA ANALİZLERİ
POLICY ANALYZES

BLOCKCHAIN

MAKİNE ÖĞRENMESİ
MACHINE LEARNING

UZAKTAN ALGILAMA
REMOTE SENSING

lot

ROBOTİK
ROBOTIC

YAPAY ZEKA
ARTIFICIAL INTELLIGENCE

ANALİTİK
ANALYTICAL

GELİR-GİDER
INCOME-EXPENSE

ÜCRET
WAGE

KIRSAL KALKINMA
RURAL DEVELOPMENT

MAĞİYET
COST

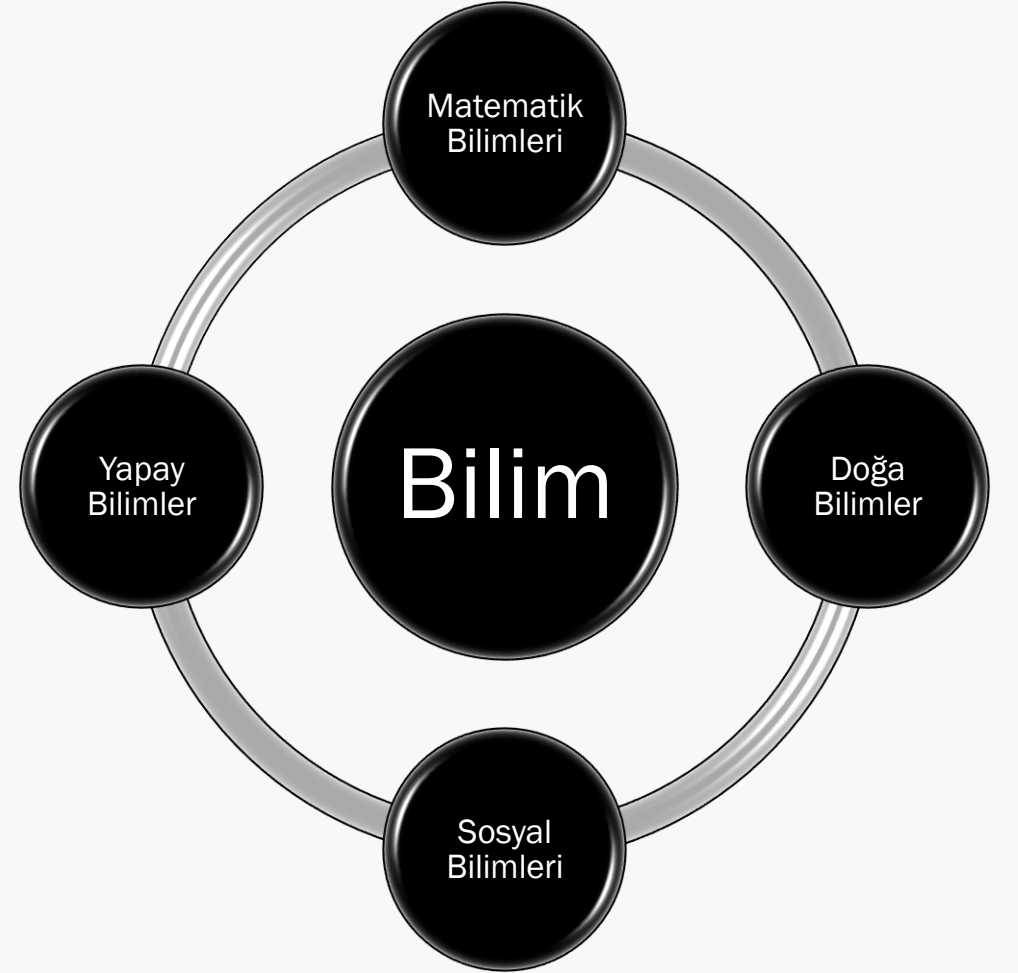

ZİRAAT FAKÜLTESİ
Faculty of Engineering

TARIM EKONOMİSİ BÖLÜMÜ
Department of Agriculture Economics

Bilim Nedir?

- Evrenin, evrendeki olguların ve olayların bir bölümünü ele alıp birtakım yöntem ve deney yolları kullanarak ve gerçeğe, gerçekliğe dayanarak birtakım yasalara ulaşan bilgi yolu, düzenli ve tutarlı bilgilere bilim denir.
- Bilim, evrensel olgu ve olayların sistemli bir şekilde incelenmesi ve açıklanmasıdır.

Bilim Dalları

Matematik Bilimleri

Saf matematik, Temeller, Sayılar teorisi, Cebir, Kombinatorik, Geometri, Topoloji

Doğa Bilimleri

Gök Bilimleri, biyoloji, ekoloji, doğa tarihi, kimya, jeoloji, jeofizik, hidroloji, meteoroloji, coğrafya, okyanus bilimi, toprak bilimi, fizik.

Sosyal Bilimler

Tarih, **sosyoloji**, antropoloji, arkeoloji, **ekonomi**, hukuk, siyasal bilimler, **politika**, dil ve filoloji, mantık, psikoloji, estetik, sanat, etik ve teoloji.

Yapay Bilimler

İnşaat, makine, elektrik elektronik, jeodezi ve fotogrametri, jeofizik, kimya, fizik, matematik, metalürji, çevre, bilgisayar, gen, uçak, gemi inşa, gemi makineleri, **ziraat**, endüstri Mühendislikleri

Ekonomi Nedir?

- **Ekonomi:** İnsanların sınırsız tüketim isteklerinin sınırlı (kıt) kaynaklarla en iyi nasıl tatmin edileceğini inceleyen sosyal bir bilim dalıdır.
- İnsanların istekleri çeşitli ve sınırsızdır.
- İstekleri karşılayacak olan kaynaklar ise sınırlıdır.

*kıt kaynaklar

*sonsuz ihtiyaçlar

*seçim

- Kıtlık ekonominin çıkış nedenidir. Çünkü kıtlık nedeni ile insanlar seçim yapmak durumunda kalır.

Ekonomi Nedir?

- **Ekonomi**, ekonominin üzerinde durduğu konu, ana hatları ile ekonomik yaşam ve burada da bireyin değil, toplumun ekonomik yaşamıdır.
- Ancak zamanla araştırma konusu gelişme gösteren ekonomi, bireysel ekonomik girişimlerle de ilgilenir olmuştur.
- **Genel Ekonomi (Toplum Ekonomisi, Ulusal Ekonomi):** Genel Ekonomi bütün ekonomik unsurların ortak olan problemlerini ve çeşitli ekonomik olayların oluş nedenleri ile bunların birbirleriyle olan ilişkilerini araştırmak, açıklamak ve bu konulardaki ekonomik kanunları ortaya koymak gibi amaçlarla çalışır.
- **İşletme Ekonomisi:** İşletme ekonomisi ise, işletmelerin kuruluş, organizasyon ve işleyişleri ile onların teknik, mali ve idari faaliyetlerini, işletmenin iç ve dış ortam ile olan ilişkilerini, metotlu ve planlı bir şekilde araştırıp saptayarak açıklamaktadır.

Ekonomi Nedir?

- Ekonomi, insanların sonsuz olan gereksinimlerini karşılamak için gerekli olan mal ve hizmetlerin üretiminde kullanılan ve dünyada kıt olarak bulunan üretim faktörlerinin, çeşitli seçenekler arasında nasıl kullanılacağına ilişkin insan davranışlarını inceleyen bir bilimdir.
- Diğer bilim dalları ile de yakından ilişkilidir.
- Matematik, istatistik, mantık, sosyoloji, psikoloji, hukuk, tarih.

Ekonominin Tarihi

- Ekonominin temellerini 1776 yılında yayınladığı ‘Milletlerin Serveti’ adlı kitabıyla Adam Smith atmıştır. Bu kitap, ekonominin bilim haline gelmesini sağlayan temel eserlerden biri sayılmaktadır.
- A. Smith’e göre, zenginliğin asıl kaynağının emekle birlikte toprak ve sermayedir. Üretim faktörlerine vurgu yapan ilk iktisatçıdır.
- Piyasa mekanizması ve serbest rekabet Smith’e göre tıpkı bir **gizli el** gibi toplumun refahını sağlayacaktır.

Ekonominin Tarihi

- J.Babtiste SAY, devlet müdahalesinin gereksizliğini Mahreçler Yasası ile açıklamıştır. Buna göre, üretilen her mal kendi talebini yaratmaktadır.
- Ricardo'nun klasik teoriye katkısı ise, Emek- Değer Teorisidir. Ona göre bir malın değerini o malın üretimi için sarf edilen çaba, yani emek belirlemektedir.
- Frederick List. (1789-1846)' e göre bir ulusun zenginliği o ulusun sahip olduğu girişim gücüne bağlıdır. F. List yeni doğuş halinde olan Alman sanayiini gelişmiş İngiliz sanayiinin rekabetine karşı korumak için daima korumacı bir siyasetten yana olmuştur.
- Bilimsel Sosyalizm; kurucusu Karl Marx'tır (1818-1883). Marx, Emek Değer Teorisini ve buna bağlı olarak Artık Değer Teorisini ortaya koymuştur. Marksizm'de insan unsuru ve refahı ön plandadır.
- J.Maynard Keynes(1883-1946) kendisinden öncekilerden farklı olarak bir denge değil, aksine Dengesizlik Teorisi'ni açıklamaya çalışmıştır. Kapitalist düzende tam istihdamı otomatik olarak sağlamanın söz konusu olamayacağı, müdahale etmek gerektiği tezini savunmuştur.
- Modern Ekonomi ile Büyüme ve Kalkınma kavramları ortaya çıkmış, söz konusu olan yaklaşımda, sadece ekonomik büyüme değil, toplumun kurumsal, sosyal, kültürel ve politik yönleriyle de gelişmesidir. Bu nedenle de yapısal değişiklikler gerektirir.

Temel Ekonomik Kavramlar

- **Kıtlık:** talebin karşılanmasında, mal ve kaynaklarda ortaya çıkan miktara ilişkin yetersizlik olarak tanımlanmaktadır.
- **İhtiyaç:** Yokluğu insana üzüntü ve acı veren, varlığı ise hoşnutluk ve sevinç yaratan unsurlara ihtiyaç denir.

Zorunlu İhtiyaçlar: Yeme, içme, barınma...vb.

Kültürel ihtiyaçlar: okuma, eğitim seviyesini yükseltme, sinema, tiyatro...vb.

Lüks ihtiyaçlar: kişiden kişiye değişen ihtiyaçlar.

- İhtiyaçların özellikleri
 1. İhtiyaçlar sonsuzdur.
 2. İhtiyaçlar şiddet açısından farklılık gösterir.
 3. İhtiyaçların şiddeti karşılandıkça azalır.
 4. İhtiyaçları karşılayan araçlar birbiri yerine geçebilir.

Temel Ekonomik Kavramlar

- **Mal:** İnsanların ihtiyaçlarını karşılama özelliğine sahip olan para veya başka bir değişim aracıyla değiştirilebilen somut varlıkların tümüdür.
- **Hizmet:** ihtiyaçları karşılamak için insan veya makineler tarafından yapılan soyut işlemlerdir.
- **Fayda:** Mal ve hizmetlerin insanların ihtiyaçlarını karşılama yeteneği veya derecesidir.
- **Tüketim:** Faydalı mal ve hizmetlerin insanların ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla kullanılmasıdır.
- **Gelir:** Bir üretim faktörünün, üretim sürecine katılması ile elde ettiği kazançtır.
- **Tasarruf:** Bir kişinin gelirinin tüketilmeyen bölümüdür.

Temel Ekonomik Kavramlar

- **Mübadele:** Üretilen mal ve hizmetler genellikle sadece üreticinin kendi ihtiyacını karşılamaya fazla gelir. Dolayısıyla bu fazla üretimin toplumdaki diğer kişilerin ihtiyacını karşılanmakta kullanılmak üzere pazara sunulması gerekir. Bir mal yada hizmetin başka bir mal yada hizmet veya para ile değiştirilmesine mübadele adı verilmektedir.
- **Bölüşüm:** Bir ekonomide belirli bir dönemde yaratılan gelirin üretime katılan unsurlar tarafından paylaşılmasına gelir bölüşümü denir. Çağdaş toplumlarda üretime katılan herkes payını para olarak alır. Ancak burada da para sadece bir aracıdır. Gerçekte bölüşülen gerçek gelir mal ve hizmetlerdir.

Temel Ekonomik Kavramlar

- **Üretim:** İnsanların ihtiyaçlarını gidermede kullanılacak kaynakların bir araya getirilmesiyle mal ve hizmetlerin elde edilmesidir. Fayda oluşturma faaliyeti olarak da tanımlanır. Üretim, kıt kaynakların faydasını artırmak veya yararlı hizmet sunmak için harcanan bütün çabalardır.
- Üretim faaliyetlerinin faydaya dönüşmesi için gerek duyulan kaynaklara üretim faktörleri denir.
 1. Doğal kaynaklar → rant
 2. İş gücü (Emek) → ücret
 3. Sermaye → faiz
 4. Müteşebbis (Girişimci) → Kar

Temel Ekonomik Kavramlar

Üretim Faktörleri

1. Doğal kaynaklar: mal ve hizmet üretiminde kullanılan yer altı ve yer üstü kaynakların tümüdür. Dünyada var olan bütün doğal kaynaklar toprak içinde yer alır.

- Doğal kaynak olarak arazinin üretimden aldığı pay ranttır. Üretim faktörü olan toprağın fiyatı olarak rant, bu faktörden belirli bir süre yararlanabilmek için ödenen bir bedeldir.
- Rant, toprak sahiplerinin hiçbir çaba göstermeden üretimden aldıkları payı göstermektedir.

2. İş gücü (Emek): İnsanların veya iş görenlerin bir işte ortaya koydukları bedensel ve düşünsel (zihinsel) çabalardır. Emek üretimin en önemli unsurudur.

- Emek insanın sunduğu bir kaynak olduğundan çalıştığı zaman karşısında ücret alır.
- Emegın üretimden aldığı pay ücrettir.

Temel Ekonomik Kavramlar

Üretim Faktörleri

3. Sermaye: Ekonomi biliminde sermaye doğada serbest biçimde bulunmayan fakat insan tarafından üretilmiş alet-makine, bina, işlenmiş hammadde gibi maddi varlıklardır. Sermaye insanlar tarafından üretilmiş üretim araçlarıdır.

- Para ise sermaye değildir fakat üretim faktörlerini daha etkin hale getirilmesine yardımcı olur.
- Sermayenin üretimden aldığı pay faizdir.

4. Müteşebbis (Girişimci): Bir işi üreten, planlayan ve en etkin şekilde yürüten, diğer üretim faktörlerini en uygun biçimde birleştirerek insanların eğilimlerine ve tercihlerine göre üretimi organize eden kişidir. Özel bir firma veya kamu ekonomik kuruluşu olabilir.

- Girişimcinin elde ettiği gelire ise kar denir.

Ekonominin Konusu

- Ekonominin konusu ekonomik faaliyetlerin tümüdür.

Ekonomik faaliyetler ise;

- insanların ihtiyaçlarını karşılama,
- içinde buldukları maddi şartları düzeltme,
- refahlarını artırma amacı ile yapılan faaliyetlerdir.

Bu yaklaşıma göre insanlar yaşadıkları sürece sayısız ihtiyaç hissederler ve bu ihtiyaçlarını yaşadıkları ortamdan elde ettikleri kaynaklarla en iyi şekilde gidermeye çalışırlar. Bu sırada ortaya koydukları tüm uğraşları iktisadi faaliyetler olmaktadır.

Ekonominin Çözüm aradığı sorular

- Ekonomi, toplumun refahı konusunda aşağıdaki temel sorunlara çözüm aramak durumundadır.
 1. Ne üretilecek?
 2. Neden? Ne için Üretilecek?
 3. Nerede Üretilecek?
 4. Ne zaman üretilecek?
 5. Nasıl Üretilecek?
 6. Kim üretecek?
 7. Kimler için üretilecek?
 8. Kaç paraya üretilecek?

5N 3K soruları

Temel Ekonomik Varsayımlar

- Kapalı Ekonomi Varsayımı
- Devlet Müdahalesinin Olmadığı
- Rasyonel Davranış
- Diğer Koşullar Sabit (ceteris paribus)
- Mükemmel Tam Rekabet Piyasası
- Ölçeğin Sabit Getiri
- Para Kullanmama

Temel Ekonomik Varsayımlar

- **Kapalı Ekonomi Varsayımı:** bir ülkenin başka ülkelerle hiçbir ekonomik ilişkisinin bulunmadığı kabul edilir. Böylece o ulusal ekonomi ile ilgili değerlendirmeler yapılırken dış ticaret, yabancı sermaye gelişi, dış yardımlar gibi etkiler bulunmaz.
- **Devlet Müdahalesinin Olmadığı:** Böylece bir ulusal ekonomide, piyasa mekanizmasının otomatik işleyişinin yaratacağı sonuçlar incelenir.
- **Rasyonel Davranış:** Ekonomik faaliyeti oluşturan unsurlar arası ilişkilerde karar birimlerinin her zaman rasyonel (akılcı) davrandıkları varsayılır. Bu varsayıma göre tüketici kendisi için her zaman maksimum faydayı sağlamaya çalışırken üreticiler de maksimum kâr sağlamaya çalışmaktadır.
- **Diğer Koşullar Sabit (ceteris paribus):** Bazı ekonomik olayların incelenmesi sırasında, diğer bazı olayların ve koşulların değişmediği, aynı kaldığı varsayılır. Böylece tartışılan konuların basitleştirilmesi mümkün olur.

Temel Ekonomik Varsayımlar

- **Mükemmel Tam Rekabet Piyasası:** Bu varsayıma göre hem iktisadi mal ve hizmet piyasasında, hem de üretim faktörleri piyasasında tam rekabet koşullarının mükemmel bir şekilde gerçekleştirildiği kabul edilir. Ancak özellikle monopol, oligopol, oligopson vd. eksik rekabet piyasalarına ilişkin konuların incelenmesinde bu varsayım kabul edilmez.
- **Ölçeğin Sabit Getiri:** Üretim ile ilgili konuların incelenmesinde üretim ölçeğinin büyütülüp küçültülmesinin üretim performansına etki etmeyeceği varsayılır. Buna göre üretim ölçeği hangi oranda artırılırsa üretim miktarı da o oranda artacaktır.
- **Para Kullanmama:** Mikro ekonomi konuları araştırılırken, ekonomik hayatta para kullanılmasından doğan sorunlara yer vermemek amacıyla bazen para kullanılmıyor varsayımı yapılır.

Tarım Ekonomisi nedir?

- **Tarım Ekonomisi;** Üreticilerin toprak, emek, sermaye, müteşebbis gibi kıt üretim kaynaklarını üretimde nasıl tercih ettiklerini ve bu tercihlerin ürünlerin üretim öncesinden ve ürünün tüketimden sonraki aşamaya kadar bir plan ve program çerçevesinde en uygun şekilde karşılanması için ekonominin temel ilkelerini tarıma uygulayan sosyal bir bilim dalıdır.
- Tarımsal faaliyet ile ilgili ekonomik sorunları çözmeye çalışan ve bu amaçla ekonominin ilkelerini, kurallarını ve yasalarını tarıma uygulayan bir bilim dalıdır.

Tarım Ekonomisi nedir?

- Çalışmalar yürütülürken ürünlerin arz ve talep durumları, yıllık fiyat değişimleri, üretim fonksiyonları, faktörlerin üretim elastikiyetleri ve üreticinin sorunları saptanan araştırma programlarında, tarımla uğraşan nüfusa ait sosyal ve kültürel verilerin yanında tüketici özellikleri de toplanmaktadır.
- Bu verileri dikkate alarak yapılan çeşitli analizler sonucunda üreticilerin üretim ve gelir düzeylerini artıracak genel yaşam koşullarını iyileştirecek ve tarımsal işletmelerin rekabet edebilirliğinin artıracak politikalar geliştirilmesinde ve tüketiciyi koruma amaçlı veya perakendecilere pazar hakkında bilgiler vermek amaçlı çalışmalarda yapılmaktadır.

Tarım Ekonomisinin İncelediği Konular

1. Tarım işletmelerinde teknik bilgilerin ekonomik olarak nasıl uygulanacağını göstermeye çalışır. Ekonomik olmayan en gelişmiş tekniğin bile uygulamada yeri yoktur.
2. Tarım işletmelerinde girdi çıktı ilişkisini düzenleme ile ilgilenir.
3. Tarımsal ürünlerin üretimi ile olduğu kadar tüketimi, iç ve dış pazarlarda satış ve sürüm sorunları ile ilgilenir.
4. Tarım işletmelerinin kuruluşu ve organizasyonu ile ilgilenir.
5. Tarım politikalarının oluşturulması da tarım ekonomisinin ilgi alanındadır.

Tarım nedir?

Tarım; Toprağı ve tohumu kullanarak bitkisel ve hayvansal ürünlerin üretilmesi ve bunların işlenerek yarı veya tam mamul hale getirilmesi işlemidir. Bir ülkenin ekonomisini oluşturan faaliyet kollarına ekonomik sektörler denmektedir. Bu sektörler başlıca tarım, sanayi ve hizmetler olmak üzere 3'e ayrılmaktadır.

Tarım sektörü kendi içerisinde üç alt sektöre ayrılır:

- 1. Bitkisel Üretim:** Üretim faktörlerini optimum kullanarak bitkilerin hastalıklardan, zararlılardan ve yabancı otlardan korunarak en uygun ve kaliteli bitkisel üretimi amaçlamaktadır.
- 2. Hayvansal Üretim:** Hayvansal üretimde en uygun girdi kullanımı ile en uygun üretimi gerçekleştirmek için yapılmaktadır.
- 3. Tarım Teknolojisi:** Tarımsal yapılar ve tarım makinelerini içeren gruptur.

Tarım

- **Tarım:** Toprağı ve tohumu kullanarak bitkisel ve hayvansal hammaddeleri yarı veya tam mamul haline getirmektir.
- Tarımın farklı tanımları olsa da bitkisel ve hayvansal ürünler üretme ve bu ürünleri işletmede işleyip değerlendirme faaliyeti olduğu ortak yaklaşımdır.
- Tarım işletmelerinde üretilen hammaddelerin işletmede tüketilmesi veya pazara sunulması için yine işletmede daha değerli ürünlere dönüştürülmesi faaliyetlerine tarımsal teknoloji denektedir.

Tarımın Özellikleri

1. Tarımsal üretimin özellikleri
2. Tarımsal ürünlerin özellikleri

Tarımsal Üretim Özellikleri

1. Tarımda doğal şartlara bağılılık fazladır.
2. Tarım devamlı bir servet kaynağıdır.
3. Tarımda üretim periyodu sınırlıdır.
4. Tarım iş bölümü ve ihtisaslaşmaya elverişli değildir.
5. Tarım işletmelerinde üretilen ürün çeşidi fazladır.
6. Tarımda makine kullanımı sınırlıdır.
7. Tarımda nüfus başına düşen gelir azdır.
8. Tarımda ürün maliyetinin hesabı kolay değildir.
9. Tarımda piyasa talebine göre üretimi ayarlamak mümkün değildir.
10. Konjonktür hareketlerin tarıma etkisi farklıdır.
11. Tarımda piyasa ile ilişkiler zayıftır.
12. Tarımda çalışma şartları farklıdır.
13. Diğer bazı özellikler...

Tarımsal Ürünler ile ilgili özellikler

1. Tarımsal ürünlerin arzı inelastiktir.
2. Tarımsal ürünlerin talebi inelastiktir.
3. Tarımsal ürün piyasaları tam rekabet piyasası özelliği taşır.
4. Fiyat dalgalanmalarından fazla etkilenir.

TEŞEKKÜRLER 😊